

Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom a menné zoznamy Maďarov určených na presídlenie

Árpád Popély, Fórum inštitút pre výskum menšín, Šamorín, poparpad@gmail.com

POPÉLY, Árpád. The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement. Individual and Society, 2009, Vol. 12, No. 1.

The aim of this study is the Czechoslovak-Hungarian population exchange. The population exchange that began in 1947 - with longer or shorter interruptions - lasted to December 1948, and from Czechoslovakia 89 660 Hungarians be re-settled, and/or settled voluntarily or forcefully to Hungary.

Czechoslovakia. Hungary. Population Exchange. Re-settlement. List of Names.

Dohoda o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom podpísaná dňa 27. februára 1946 umožnila československej vláde presídliť z Československa do Maďarska toľko Maďarov, koľko Slovákov sa v Maďarsku dobrovoľne prihlási na presídlenie do Československa. Maďarsko sa okrem toho v Dohode muselo zaviazat', že nad rámec parity prevezme aj tých Maďarov, ktorí sa dopustili trestných činov podľa nariadenia Slovenskej národnej rady č. 33/1945 Zb. SNR o ľudovom súdnictve.

Dohoda medzi dvoma suverénnymi štátmi by mala garantovať presídlenie menšín podľa rovnakých podmienok, dodržiavac dobrovoľnosť z oboch strán. Avšak Dohoda o výmene obyvateľstva nebola dohodou medzi dvoma štátmi v rovnakej pozícii, ale medzi Československom, ktoré sa zaradilo medzi víťazné štáty druhej svetovej vojny a porazeným Maďarskom. Nerovnaké postavenie dvoch krajín bolo práve v tom, že kým Slováci v Maďarsku sa mohli prihlásiť na presídlenie do Československa dobrovoľne, československé, resp. slovenské úrady mohli podľa vlastnej vôle určiť, ktorí Maďari budú presídlení do Maďarska.

K problematike výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom sa na prelome rokov 1970 - 1980 a hlavne v dvoch desaťročiach poprevratového obdobia vydalo viacero monografií a štúdií od maďarských aj slovenských autorov.^[1] Pre každého autora je však charakteristické, že sa sústredil predovšetkým na spracovanie politického a diplomatického pozadia a uskutočnenia výmeny obyvateľstva. Preto vo svojej štúdiu urobím prehľad o menej známych alebo vôbec neprebádaných plánoch slovenských politických strán, politikov a úradov na vysídlenie maďarského obyvateľstva, ako aj o predstavách o jednotlivých regiónoch, miest a obcí, ktoré mali byť vysídlené. Prvotným zdrojom štúdie sú nedávno objavené menné zoznamy, obsahujúce viac ako 180 tisíc mien tých Maďarov, ktorí mali byť v rámci výmeny obyvateľstva vysídlení z Československa do Maďarska. Menné zoznam odovzdala československá vláda maďarskej strane 26. augusta 1946.

Cesta k podpísaniu Dohody o výmene obyvateľstva

Československá exilová vláda v Londýne, vedená Edvardom Benešom, už v roku 1941 došla k záveru, že po vojne z obnoveného Československa - v záujme zabránenia prípadných ďalších zmien hraníc v neprospech Československa - musí byť nemecké a maďarské obyvateľstvo vysídlené a štátne hranice sa majú zmeniť zároveň na hranice etnické. V návrhu skoncipovanom vo februári 1941 Beneš v súvislosti s Nemcami a Maďarmi uvažoval ešte o určitej úprave hraníc kombinovanej vzájomnou výmenou zvyšného

menšinového obyvateľstva.[2] Avšak plány Beneša sa s postupom vojny stávali stále radikálnejšími a predstavy o úprave hraníc kombinované s čiastočnou výmenou obyvateľstva časom vystriedali snahy o vysídlenie celej nemeckej a maďarskej menšiny bez územných ústupkov.

Na povojnové vysídlenie 3,5 miliónovej nemeckej menšiny Beneš získal principiálny súhlas troch veľmocí: Spojených štátov amerických, Veľkej Británie a Sovietskeho zväzu už v priebehu rokov 1942 - 1943. S myšlienkou vysídlenia Maďarov zo Slovenska verejne vystúpil až na moskovských rokovaníach so Stalinom a Molotovom v decembri 1943. Hoci československo-sovietska spojenecká zmluva podpísaná 12. decembra 1943 neobsahovala ani zmienku o povojnovom vysídlení nemeckej alebo maďarskej menšiny, zápisnica z rokovaní svedčí o tom, že sovietske vedenie súhlasilo s predstavami Beneša, podľa ktorých by sa vysídlenie Maďarov dalo spojiť s ich výmenou za Slovákov z Maďarska, čiže s určitou výmenou obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom.[3]

Československá exilová vláda požiadala vlády USA, Veľkej Británie a Sovietskeho zväzu o súhlas na vysídlenie nemeckej a maďarskej menšiny oficiálne 23. novembra 1944. Podľa memoranda, zaoberajúceho sa predovšetkým otázkou vysídlenia Nemcov, si československá vláda vyhradila právo na to, aby sa voči príslušníkom maďarskej menšiny postupovalo podobným spôsobom, ako má v pláne urobiť s Nemcami. Memorandum zároveň zdôrazňovalo, že prítomnosť slovenskej menšiny v Maďarsku umožní vyriešenie tohto problému prípadne aj formou výmeny obyvateľstva.

Československá vláda nevyhlásila, že aj po odsune prevažnej väčšiny Nemcov a Maďarov zostane na území republiky určitý počet nemeckého a maďarského obyvateľstva. V prípade Nemcov tento počet odhadovala maximálne na 800 tisíc osôb, počet Maďarov sa neuvádzal. Avšak na nich a na ich potomkov by čakala bezpodmienečná asimilácia, lebo podľa memoranda „nikto sa nebude môcť domáhať, aby sa na československých súdoch alebo v úradnom styku používala nemčina alebo maďarčina a nikto nebude môcť požiadať o nemecké alebo maďarské školy pre svoje deti“.[4] Reakcia anglosaských veľmocí na československé memorandum bola dosť zdržanlivá a americkému a britskému odmietnutiu možno ďakovať aj za to, že sa do dohody o prímerí s Maďarskom, podpísanej dňa 20. januára 1945, napriek značnej sovietskej podpore nedostal princíp jednostranného povojnového odsunu maďarskej menšiny.

Československá komunistická emigrácia v Moskve vedená Klementom Gottwaldom a domáci slovenský odboj spočiatku nemali vyjasnené stanovisko vo veci budúcnosti maďarskej a nemeckej menšiny, po návšteve E. Beneša v Moskve v decembri 1943 však obe prevzali predstavy londýnskej exilovej vlády. Na prvé opatrenia voči nemeckej a maďarskej menšiny ani nebolo potrebné čakať do konca vojny, tie sa zrodili už na jeseň 1944, počas Slovenského národného povstania. Skoncipovanie Košického vládneho programu z 5. apríla 1945, ktorý sa stal základným dokumentom a uholným kameňom neskorších protimaďarských a protinemeckých opatrení, sa už dokonca viaže priamo ku komunistom.

Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska už 13. apríla 1945, čiže sotva týždeň po zverejnení Košického vládneho programu, poveril Povereníctvo pre veci vnútorné, na čele s Gustávom Husákom, aby vypracovalo plán vysídlenia Maďarov zo Slovenska.[5] G. Husák prezentoval predstavy o vysídlení Maďarov na zasadnutí SNR 25. mája 1945. Podľa nich by sa vysídlenie maďarského obyvateľstva malo uskutočniť v dvoch etapách. V prvej etape by sa vykázali zo Slovenska tí Maďari, ktorí sa prisťahovali na územie pripojeného k Maďarsku po 2. novembri 1938. V druhej etape by sa vysídlili tí, ktorí „sa previnili proti republike a jej demokratickému zriadeniu“, boli členmi nyilasských alebo iných maďarských organizácií, ďalej tí, ktorí budú trestnoprávne stíhaní a odsúdení. Okrem toho G. Husák vyhlásil aj to, že SNR a pražská vláda plánujú „veľkorysú presťahovanie obyvateľstva maďarského zo Slovenska a roztratených Slovákov z Maďarska naspäť“.[6]

Svoje stanovisko k menšinovej problematike sformulovali obidve slovenské politické strany, zastúpené v SNR: Komunistická strana Slovenska a Demokratická strana. Predstavy komunistov o vysídlení maďarského obyvateľstva boli konkretizované na mimoriadnom zasadnutí ÚV KSS 16. júna 1945. Podľa predsedu strany Viliama Širokého, ktorý predniesol hlavný referát, v prvej etape by sa vysídlili Maďari, ktorí sa presídlili z trianonského územia Maďarska, tzv. anyási a nyilasi, ako aj funkcionári maďarských strán a organizácií, čo by sa týkalo 300 - 350 tisíc Maďarov. Na Slovensku by potom zostalo zhruba 400 tisíc Maďarov, z ktorých by sa asi 250 tisíc vysídliť v rámci výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom.[7]

Demokratická strana skoncipovala svoje predstavy na „vyriešenie“ menšinovej otázky v júli 1945. Podľa Demokratickej strany po vysídlení tzv. anyasov, a tých Maďarov, ktorí sa previnili proti ČSR, pod ktorú kategóriu bude spadať asi 120 tisíc ľudí, by na Slovensku zostalo zhruba 450 tisíc Maďarov. Z nich ďalších

400 tisíc by sa dalo vysídliť v rámci výmeny obyvateľstva za 300 tisíc Slovákov z Maďarska, ako aj z Juhoslávie, Rumunska a Bulharska. Po vysídlení a výmene obyvateľstva by na Slovensku zostalo približne 50 - 70 tisíc Maďarov, ktorí by už mohli dostať československé štátne občianstvo, ale mali by „výslovne vyhlásiť, že sa úplne zriekajú svojej národnosti a splyývajú sa so slovenským etnikom“.[8]

O niečo skôr, ešte v apríli 1945, vznikol návrh Vavra Šrobára, predstaviteľa Demokratickej strany, ministra financií československej vlády na transfer Maďarov zo Slovenska, ktorý predpokladal podobný odsun ako v prípade Nemcov.[9] V. Šrobár navrhoval vysídliť do Maďarska z každej obce, kde žije obyvateľstvo maďarskej národnosti 70% Maďarov a to predovšetkým zámožnejšie vrstvy: obchodníkov, fabrikantov, statkárov, inteligenciu, bohatších roľníkov, „politických kolaborantov a záškodníkov“ a nakoniec zemanov a šľachtu. Zvyšných 30% by kvôli udržaniu kontinuity hospodárskeho života mohlo zostať na svojom mieste. Slovensko by sa takýmto spôsobom zbavilo 70% maďarského obyvateľstva, čiže 400 tisíc osôb a výhodou ich vysídlenia by bolo aj to, že nimi ponechaný alebo od nich skonfiškovaný majetok by znamenal 4 miliardy korún zisku pre Československo. V. Šrobár síce nevytlúčil odškodnenie vysídlených, náhrady by im však podľa neho malo poskytnúť Maďarsko.[10]

Približne v rovnakom čase ako V. Šrobár prišiel so svojim návrhom aj Pavel Horváth, ktorý bol za slovenského štátu predsedom Štátneho štatistického úradu, po vojne tam zastával funkciu vedúceho oddelenia a aktívne sa podieľal aj uskutočnenia výmeny obyvateľstva a reslovakizácie. P. Horváth, odvolávajúc sa na geopolitické, hospodárske a etnografické argumenty, vyslovil potrebu pričlenenia v povodí Iplá, v silickej oblasti a juhovýchodne od Košíc k Československu dovedna 135 obcí s rozlohou 226 049 hektárov. Podľa jeho výpočtov tým by sa síce počet maďarského obyvateľstva Československa z predvojnového počtu 572 tisíc vzrástol na 705 tisíc, z nich by sa však 390 tisíc dalo vymeniť za 230 tisíc Slovákov z Maďarska a ďalších 160 tisíc Slovákov z Rumunska, Juhoslávie a Rakúska. Zo zvyšných 315 tisíc Maďarov by bolo možné jednostranne odsunúť do Maďarska ďalších 150 tisíc ako vojnových previnilcov, čím by sa počet Maďarov zostávajúcich na Slovensku znížil na 165 tisíc.[11]

V súlade s koncepciami SNR a slovenských politických strán a politikov, sa vyhostenie tých Maďarov, ktorí sa prisťahovali z územia trianonského Maďarska (tzv. anyásov) uskutočnilo v priebehu niekoľkých týždňov v máji a júni 1945.[12] avšak vysídlenie ostatného maďarského obyvateľstva bez veľmocenského súhlasu zostávalo naďalej otvorenou otázkou. Československá vláda napriek tomu dúfala v úspešnosť svojho zámeru a pred Postupimskou konferenciou USA, Veľkej Británie a Sovietskeho zväzu, ktorá sa mala začať 17. júla 1945, sa opäť pokúsila získať ich súhlas na vysídlenie nielen nemeckej, ale aj maďarskej menšiny. Vladimír Clementis, štátny tajomník ministerstva zahraničných vecí 3. júla 1945 v mene československej vlády cestou diplomatickej nóty požiadal tri veľmoci, aby na rokovaní nastolili aj otázku vysídlenia nemeckej a maďarskej menšiny z Československa. Podľa nóty vysídlenie by sa týkalo 2 - 2,5 miliónov Nemcov a asi 400 tisíc Maďarov. V súvislosti s Maďarmi sa naznačila možnosť, že by sa ich časť mohla vysídliť v rámci výmeny obyvateľstva, veď z Maďarska sa údajne 345 tisíc Slovákov chystá presídliť na Slovensko.[13]

Postupimská konferencia však iba z časti vyhovela československým požiadavkám. Záverečný dokument konferencie, prijatý 2. augusta 1945 obsahoval iba rozhodnutie o vysídlení nemeckej menšiny, na jednostranné vysídlenie maďarského obyvateľstva Československo nezískalo medzinárodný súhlas. Napriek tomu sa československá vláda postupimské rozhodnutie pokúsila vyložiť tak, akoby sa vzťahovalo aj na Maďarov. V. Clementis sa už dva týždne po skončení postupimskej konferencie, 16. augusta 1945 obrátil k veľmociam s ďalšou nótou, v ktorej odvolávajúc sa na postupimské rozhodnutie o vysídlení Nemcov vyložil názor svojej vlády, že veľmoci budú súhlasiť s výmenou maďarského obyvateľstva z Československa za Slovákov z Maďarska.[14]

Maďarsko spočiatku rozhodne odmietalo tak jednostranné vysídlenie, ako aj vynútenú výmenu obyvateľstva. Československé, resp. slovenské úrady preto na jeseň 1945 začali presídľovať maďarské obyvateľstvo vo vnútri republiky, t. j. pod zámenkou pracovnej mobilizácie deportovať do Čiech s tým neskrývaným úmyslom, aby prinútili Maďarsko k prijatiu aspoň výmeny obyvateľstva.[15] Keď maďarská vláda videla, že sa veľmoci zdráhajú zasiahnuť proti deportáciám maďarského obyvateľstva a miesto toho naliehajú uzavrieť dvojstrannú dohodu o výmene obyvateľstva, bola napokon prinútená začať rokovania a podpísať dohodu, a to prijatím väčšiny podmienok diktovaných československou stranou, spomedzi ktorých najnepriaznivejšou bolo to, aby československá strana dostala voľnú ruku vo výbere Maďarov určených na presídlenie z Československa do Maďarska.[16]

Dohoda o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom bola nakoniec podpísaná po dvoch pražských rokovaníach 27. februára 1946 v Budapešti. V I. článku Dohody, podpísanej československým štátnym tajomníkom ministerstva zahraničných vecí Vladimírom Clementisom a maďarským ministrom

zahraničných vecí Jánosom Gyöngyösím, bola zakotvená možnosť dobrovoľného presídlenia Slovákov z Maďarska do Československa. II. článok Dohody umožňoval, aby československá vláda na vykonanie prác súvisiacich s presídlením vyslala do Maďarska zvláštnu komisiu, ktorá podľa III. článku dokonca dostala aj právo viesť medzi Slovákami v Maďarsku nábor, aby sa prihlásili na presídlenie.

Vysídlenie Maďarov z Československa upravoval V. článok Dohody, ktorý umožnil československej vláde, aby presídlila do Maďarska tolko osôb maďarskej národnosti, koľko Slovákov (a Čechov) sa dobrovoľne prihlási na presídlenie z Maďarska do Československa. Maďarsko sa okrem toho podľa VIII. článku Dohody muselo zaviazat', že nad rámec paritnej výmeny prevezme aj tých Maďarov, ktorí sa dopustili trestných činov podľa § 1-4. nariadenia SNR č. 33/1945 zo dňa 15. mája 1945 o ľudovom súdnictve a podľa § 5. tohto nariadenia s tým, že počet osôb určených podľa § 5. nemôže presahovať tisíc.[17] V VIII. článku bolo zároveň zakotvené aj to, že Maďari, spadajúci pod ustanovenia § 1-4. nemajú nárok na prepravu svojho hnutelného majetku a za zanechaný nehnuteľný majetok nemajú nárok na náhradu.[18]

Osídľovací úrad pre Slovensko o výbere Maďarov na presídlenie

Československé, resp. slovenské úrady, ktoré odhadovali počet Slovákov v Maďarsku na 400 až 500 tisíc, na začiatku počítali s presídlením celej slovenskej menšiny, a tak s možnosťou vysídlenia takmer celej maďarskej menšiny do Maďarska. Československá presídľovacia komisia (ČSPK) v zmysle Dohody o výmene obyvateľstva mala šesť týždňov na propagáciu myšlienky presídlenia medzi Slovákami v Maďarsku a tri týždne na zozbieranie prihlášok od tých, ktorí sa na presídlenie chceli prihlásiť. Výsledok náborovej akcie bol však hlboko pod očakávanie československých orgánov. Komisii sa do vypršania prihlasovacej lehoty, čiže do 27. mája 1946 podarilo získať prihlášky od 90 090 Slovákov. Keďže v opodstatnených prípadoch prihlasovacia lehota mohla byť predĺžená o jeden mesiac, do 27. júna 1946 sa počet osôb na zozname rozrástol na 97 610.[19]

Výber Maďarov na presídlenie z Československa do Maďarska uskutočňoval Osídľovací úrad pre Slovensko (OÚ).[20] Predseda Osídľovacieho úradu Ján Čech a predseda ČSPK Daniel Okáli, obidvaja predstavitelia KSS, informovali vedenie komunistickej strany o prípravách výmeny obyvateľstva a o výbere Maďarov určených na vysídlenie na zasadnutí Sekretariátu ÚV KSS dňa 23. februára 1946. Na rokovaní D. Okáli oznámil, že Povereníctvo pre veci vnútorné podáva 50 tisíc trestných oznámení na Maďarov, aby sa tým získal podklad pre ich vystaňovanie nad rámec paritnej výmeny obyvateľstva. Na konci zasadnutia bolo prijaté rozhodnutie, že v rámci výmeny budú určení na presídlenie predovšetkým majetnejší Maďari, hlavne veľkostatkári a tzv. kulaci. Menej majetní Maďari by mohli zostať v Československu, inteligenciu však treba presídlit' do Maďarska mimo rámca výmeny obyvateľstva.[21]

Podrobnosti výberu Maďarov na presídlenie boli prerokované 18. marca 1946 na zasadnutí Predsedníctva SNR, na ktorom o prípravách ich vysídlenia referoval J. Čech. Podľa predsedu OÚ sa dá rátať s presídlením minimálne 100 - 120 tisíc Slovákov z Maďarska, keďže však československá strana má tú výhodu, že môže navyše presídlit' aj vojnových previnilcov maďarskej národnosti, ktorých počet odhadoval na 15 - 20 tisíc, s rodinnými príslušníkmi na 60 - 80 tisíc, Československo môže podľa Čecha vysídlit' do Maďarska minimálne 180 tisíc Maďarov.

J. Čech vyzdvihol, že pri výbere Maďarov na vysídlenie budú zohľadnené predovšetkým majetkové, politické, etnické a územné kritériá, pričom hlavným cieľom bude „rozdelit' maďarské etnikum na tri až štyri časti“. Zdôraznil aj to, že do Maďarska majú byť presídlené predovšetkým majetnejšie vrstvy maďarského obyvateľstva, čiže dobre situovaní mešťania a roľníci, ako aj príslušníci inteligencie. Pri vypracovaní konkrétneho presídľovacieho plánu podľa Čecha bude nápomocný práve prebiehajúci súpis maďarského obyvateľstva a jeho majetku, po skončení ktorého OÚ zostaví presný zoznam osôb a obcí určených na vysídlenie.[22]

Predsedníctvo OÚ na začiatok mája 1946 pripravilo a poslalo slovenským ústredným úradom: Predsedníctvu SNR, Predsedníctvu Zboru povereníkov, jednotlivým povereníctvam a stranám tzv. ideový plán realizácie výmeny obyvateľstva, ktorý okrem iného obsahoval aj zoznam okresov a obcí vybraných na presídlenie. Podľa plánu sa dalo počítat' zhruba so 100 tisíc Slovákami, ktorí sa prejavia ochotou presídlit' na Slovensko. V rámci paritnej výmeny obyvateľstva by sa takto z Československa dalo vysídlit' 100 tisíc Maďarov. Slovákov z Maďarska by osídlili v okresoch Šamorín, Dunajská Streda, Komárno, Galanta, Šaľa, Hurbanovo, Štúrovo, Želiezovce, Levice, Šahy, Jesenské, Tornaľa, Moldava nad Bodvou, Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany, čiže v 15 okresoch južného Slovenska, obývaných prevažne maďarským obyvateľstvom. Pochopiteľne Maďari by boli odsunutí do Maďarska predovšetkým z tých istých okresov.

Z prílohy ideového plánu, ktorá obsahovala zoznam zhruba 300 obcí určených na vysídlenie,

resp. osídlenie je zrejmé, že OÚ pre čím účinnejšie poslovenčenie južného pohraničia počítal s vysídlením súvislých regiónov, aby takto rozkúskoval v tom čase ešte viac-menej súvislý maďarský etnický región medzi Bratislavou a Veľkými Kapušanmi. Obzvlášť dôkladne bolo vypracované vysídlenie Podunajskej nížiny. Na Žitnom ostrove plánoval OÚ spojiť územia medzi Šamorínom a Dunajskou Stredou, Dunajskou Stredou a Veľkým Mederom, Veľkým Mederom a Komárnom, ako aj medzi Komárnom a Kolárovom slovenskými etnickými koridorami takým spôsobom, aby sa maďarské obyvateľstvo na Žitnom ostrove stiahlo do troch menších jazykových ostrovov. Plánovaný slovenský koridor na východ od Dunajskej Stredy mal odbočiť k Malému Dunaju, kde sa mal napojiť na obce pri dolnom toku Váhu, ktoré mali byť tiež osídlené Slovákmi.

Na Matúšovej zemi by vysídlenie zasiahlo maďarských obyvateľov miest Senec, Sládkovičovo a Galanta, ďalej obcí pri dolnom toku Váhu a Dudváhu až ku Komárnu, čím by sa slovenská etnická hranica posunula až k Malému Dunaju a pri Komárne dosiahla aj štátnu hranicu. Podľa ideového plánu malo byť maďarské obyvateľstvo odsunuté prakticky z každej obce medzi Komárnom a Štúrovom, ako aj na dolnom Pohroní medzi Štúrovom a Levicami, kde hlavným cieľom malo byť takisto posunutie slovenskej etnickej hranice až k štátnej hranici.

Okrem juhozápadného Slovenska sa malo vysídlenie týkať predovšetkým obyvateľstva Šiah a okolitých obcí, na Gemeri prichádzala do úvahy oblasť medzi Filakovom a Tornaľou, na východnom Slovensku pohraničná oblasť pod Moldavou nad Bodvou a Medzibodrožie. Zámerom OÚ v týchto prípadoch bolo osídlenie Maďarmi obývaných pohraničných regiónov slovenským obyvateľstvom, aby Maďarmi obývané vzdialenejšie oblasti zostali odrezané od štátnej hranice a maďarského etnického územia. Podľa OÚ definitívny a presný plán vysídlenia mal byť vypracovaný až potom, ako bude známy konečný počet Slovákov, prihlásených na presídlenie.[23]

Menné zoznamy Maďarov, určených na presídlenie do Maďarska

Podľa Dohody o výmene obyvateľstva Československo malo k dispozícii šesť mesiacov na výber Maďarov na presídlenie a odovzdanie ich menných zoznamov maďarskej vláde. Československá vláda deň pred vypršaním termínu, 26. augusta 1946 prostredníctvom svojho delegáta pri Spojeneckej kontrolnej komisii v Budapešti generála Františka Dastycha aj odovzdala maďarskej vláde tri zoznamy Maďarov vybratých na presídlenie z Československa do Maďarska. Prvý zoznam obsahoval mená tých Maďarov, ktorí mali byť presídlení v rámci paritnej výmeny, druhý a tretí zoznam obsahoval mená tých, ktorí mali spáchať trestné činy podľa § 1-4., resp. § 5. nariadenia SNR č. 33/1945, teda mali byť odsunutí ako vojnoví previnilci nad rámec paritnej výmeny obyvateľstva.[24]

Podľa maďarských archívnych prameňov a maďarskej odbornej literatúry počet Maďarov určených na presídlenie na základe V. článku Dohody v rámci paritnej výmeny bol 106 398, počet tzv. veľkých vojnových previnilcov (§ 1-4. nar. SNR) podľa VIII. článku spolu s rodinnými príslušníkmi bol 73 187, a počet tzv. malých vojnových previnilcov (§ 5. nar. SNR) taktiež spolu s rodinnými príslušníkmi 1 927. Československo teda v rámci Dohody o výmene obyvateľstva plánovalo presídliť do Maďarska 181 512 Maďarov,[25] t. j. skoro tretinu maďarského obyvateľstva na Slovensku.[26]

O niečo odlišné údaje uvádzajú slovenské pramene a slovenská odborná literatúra, podľa ktorých počet Maďarov určených na presídlenie na základe V. článku Dohody bol 105 047. Navyše v prípade tých, ktorí boli určení na odsun ako vojnoví previnilci, sa uvádza iba počet hláv rodín: tak počet hláv rodín, ktoré mali byť odsunuté ako veľkí vojnoví previnilci mal byť 23 552, kým počet tých, ktoré mali byť odsunuté ako malí vojnoví previnilci bol 570.[27]

Štatistický prehľad Maďarov určených na presídlenie podľa okresov, zostavený maďarským ministerstvom zahraničných vecí, resp. Maďarskou presídľovacou komisiou ukazuje nasledujúca tabuľka. [28]

Tabuľka 1

Výkaz Maďarov určených na presídlenie z Československa do Maďarska podľa okresov

Okres	Obyvatelia v roku 1930	Určení na presídlenie					
Celkovo	Z toho Maďari	%	podľa V. čl. Dohody	podľa VIII. čl. Dohody	Spolu		
§ 1 - 4	§ 5						
Bratislava mesto a okres	184 993	22 947	12,4	3 677	1 329	-	5 006
Šamorín	35 682	27 030	75,7	7 051	1 543	29	8 623
Dunajská Streda	45 075	39 070	86,7	6 344	10 449	12	16 805
Komárno	66 144	53 154	80,4	12 797	16 580	10	29 387
Galanta	67 698	41 474	61,3	10 099	1 062	48	11 209
Šaľa	51 450	28 431	55,2	6 959	1 547	-	8 506
Nové Zámky	62 740	19 625	31,3	3 309	1 103	27	4 439
Hurbanovo	53 046	36 940	69,6	12 427	3 961	96	16 484
Štúrovo	49 584	39 483	79,6	8 010	6 149	246	14 405
Vráble	35 991	9 208	25,6	887	1 052	25	1 964
Levice	45 032	12 190	27,1	2 545	1 388	46	3 979
Želiezovce	30 754	24 164	78,6	7 227	3 426	-	10 653
Šahy	24 112	16 983	70,4	2 680	3 511	229	6 420
Modrý Kameň	35 786	11 023	30,8	1 433	427	27	1 887
Lučenec	76 918	18 586	24,2	3 228	2 427	-	5 655
Jesenské	33 808	25 195	74,5	2 522	838	82	3 442
Rimavská Sobota	46 465	6 278	13,5	1 341	413	23	1 777
Tornaľa	22 187	17 701	79,8	2 123	3 142	-	5 265
Rožňava	42 904	14 767	34,4	1 103	2 808	397	4 308
Moldava nad Bodvou	31 368	16 737	53,3	3 864	236	35	4 135
Košice mesto a okres	127 950	15 050	11,7	2 832	2 033	372	5 237
Kráľovský Chlmec	32 180	24 514	76,2	3 145	1 266	23	4 434
Veľké Kapušany	18 186	9 185	50,5	795	1 003	99	1 897
Žilina	72 191	456	0,6	-	76	-	76
Levoča	26 753	372	1,4	-	280	-	280
Poprad	27 857	418	1,5	-	281	23	304
Kežmarok	31 880	279	0,9	-	61	2	63
Prešov	64 262	1 130	1,8	-	142	25	167
Piešťany	42 076	212	0,5	-	116	-	116
Brezno	49 387	204	0,4	-	24	-	24
Martin	64 091	271	0,4	-	113	-	113
Považská Bystrica	26 931	12	0,0	-	4	-	4
Trnava	74 023	1 096	1,5	-	178	-	178
Vranov nad Topľou	29 425	105	0,4	-	50	-	50
Nitra	78 548	10 762	13,7	-	324	4	328
Ružomberok	39 043	85	0,2	-	37	-	37
Zlaté Moravce	37 223	3 653	9,8	-	1 241	-	1 241
Zvolen	56 262	333	0,6	-	152	-	152

Topoľčany	63 582	285	0,4	-	75	-	75
Nová Baňa	33 756	146	0,4	-	8	-	8
Banská Bystrica	44 727	489	1,1	-	206	3	209
Sabinov	40 152	230	0,6	-	122	-	122
Sobrance	26 632	323	1,2	-	6	-	6
Spišská Nová Ves	37 203	777	2,1	-	83	37	120
Bardejov	39 593	156	0,4	-	15	5	20
Trenčín	57 241	320	0,6	-	186	-	186
Skalica	33 787	57	0,2	-	8	-	8
Čadca	44 279	18	0,0	-	4	-	4
Gelnica	28 663	395	1,4	-	58	-	58
Kysucké Nové Mesto	31 718	7	0,0	-	4	-	4
Humenné	23 903	109	0,5	-	144	-	144
Giraltovce	18 817	73	0,4	-	8	-	8
Michalovce	50 238	2 856	5,7	-	1 276	-	1 276
Revúca	22 259	2 094	9,4	-	125	1	126
Nové Mesto nad Váhom	43 517	149	0,3	-	83	-	83
Rôzne	-	-	-	-	4	1	5
Spolu	-	-	-	106 398	73 187	1 927	181 512

Vyše uvedený štatistický prehľad, ako aj výkaz, ktorý podáva prehľad o počte Maďarov určených na presídlenie z jednotlivých obcí, [29] sa nachádzajú v archívnych spisoch maďarského ministerstva zahraničných vecí a boli zostavené podľa menných zoznamov odovzdaných československou vládou maďarskej vláde 26. augusta 1946. Spomenuté tri zoznamy obsahujú výkaz všetkých Maďarov určených na presídlenie, a to podľa okresov a v rámci nich aj podľa jednotlivých obcí. Popri menách osôb je uvedený rok narodenia, rodinný stav, pomer k hlave rodiny, povolanie a presná adresa. Jednotlivé menné zoznamy sa líšia iba v tom, že kým v prípade osôb určených na presídlenie v rámci paritnej výmeny sa striktne uvádzajú všetky osoby určené na presídlenie, v prípade tzv. vojnových previnilcov sú pomenované iba hlavy rodín, kým rodinní príslušníci sa uvádzajú iba príslušným počtom.

Ukážka 1

Ukážka menného zoznamu Maďarov určených na presídlenie podľa V. článku Dohody o výmene obyvateľstva

[img src="file:///C:/Users/MO/AppData/Local/Temp/msohtmlclip1/01/clip_image001.jpg" height="539" width="395"]>

Ukážka 2

Ukážka menného zoznamu Maďarov určených na presídlenie podľa VIII. článku Dohody o výmene obyvateľstva

[img src="file:///C:/Users/MO/AppData/Local/Temp/msohtmlclip1/01/clip_image002.jpg" height="528" width="395"]>

Z predbežnej kontroly a porovnania štatistických výkazov a menných zoznamov sa dá usudzovať, že počet Maďarov určených na presídlenie z Československa do Maďarska je ešte o niekoľko tisíc vyšší, ako sa to uvádza v maďarských štatistických výkazoch, archívnych dokumentoch, alebo v odbornej literatúre. Môže sa to vysvetliť tým, že pracovníci maďarského ministerstva zahraničných vecí alebo Maďarskej

presídľovacej komisie pri sumarizácii mien a zostavení štatistických výkazov sa dopustili rôznych chýb, čím v prípade viacerých obcí a okresov došlo k uvedeniu nesprávneho, zvyčajne menšieho počtu osôb, ako v skutočnosti bolo určených na presídlenie.

Z menných zoznamov odovzdaných československou vládou súčasne môžeme získať obsiahly obraz aj o tom, ktoré regióny, obce a mestá boli vzaté do úvahy na vysídlenie. Menné zoznamy a vyššie uvedený okresný prehľad prezrádzajú aj to, že - hoci okruh okresov určených na paritnú výmenu sa rozšíril z pätnástich, ktoré boli uvedené v ideovom pláne z mája 1946 o okresy Bratislava, Nové Zámky, Vráble, Modrý Kameň, Lučenec, Rimavská Sobota, Rožňava a Košice a o mestá Bratislava a Košice - prvoradým cieľom aj naďalej zostalo vysídlenie a poslovenčenie Maďarmi obývaných okresov juhozápadného Slovenska. Adekvátne tomu sa pri plánovaní vysídlenia uplatňovali iné zásady na juhozápadnom Slovensku a iné v južných okresoch stredného a východného Slovenska.

Mapa 1

Plánované presídlenie podľa V. článku dohody o výmene obyvateľstva

Podľa predstáv OÚ na juhozápadnom Slovensku sa malo uskutočniť obsiahle vysídlenie, ktoré sa malo týkať vlastne všetkých regiónov: veľkej časti Žitného ostrova, dolného Považia, územia medzi Novými Zámkami, Komárnom a Štúrovom, ako aj južného Pohronia, pričom percento určených na vysídlenie, hlavne v západnej časti Žitného ostrova, v okolí Komárna a vo viacerých pohronských obciach sa priblížilo a v niekoľkých prípadoch aj prekročilo 50% miestneho maďarského obyvateľstva.

Vysídlením v rámci paritnej výmeny obyvateľstva v západnej časti Žitného ostrova mali byť zasiahnuté v najväčšej miere obce Podunajské Biskupice, Kalinkovo, Hamuliakovo, Veľká Paka, Trnávka, Macov, Štvrtok na Ostrove, Malinovo, Tomášov, Maslovce a Vojtechovce; v centrálnej časti Žitného ostrova obce Mad, Kútники, Povoda a Bohelov; vo východnej časti Žitného ostrova a v okolí Komárna a Nových Zámkov obce Nová Stráž, Čalovec, Kameničná, Kolárovo, Zemné, Imeľ, Nesvady, Martovce, Iža, Svätý Peter, Pribeta a samotné mestá Komárno a Nové Zámky. Na dolnom Považí presídľovacie orgány plánovali predovšetkým vysídlenie obcí Jelka, Sládkovičovo, Malá Mača, Veľká Mača, Topolnica, Horné Saliby, Dolné Saliby, Kráľov Brod, Trstice, Diakovce, Tešedíkovo, Žihárec, Vlčany a Neded; na južnom Pohroní obce Mochovce, Dolná Seč, Horná Seč, Malé Kozmálovce, Nový Tekov, Bory, Kukučínov, Malý Pesek, Zbrojníky, Jur nad Hronom, Hontianska Vrbica, Tekovské Lužany, Hulvíny, Vozokany nad Hronom, Svodov, Trhyňa a Malé Ludince.

Podľa menného zoznamu sa vysídleniu na juhozápadnom Slovensku mali vyhnúť iba niektoré obce na Žitnom ostrove, v oblasti Senca a severovýchodne od Štúrova, ako aj maďarský jazykový ostrov v okolí Nítry. Takisto sa paritná výmena obyvateľstva nemala vzťahovať na obce so slovenskou väčšinou, ako ani na tie, ktoré mali síce maďarskú väčšinu, ale ich obyvateľstvo bolo čiastočne slovenského pôvodu, alebo tvorili jazykové ostrovy (napr. Hurbanovo, Dulovce, Máláš, Ondrejovce, Žemliare, Horný Ohaj, Horná Kráľová). Maďarské obyvateľstvo týchto obcí považovali slovenské osídľovacie úrady za ľahšie asimilovateľné, preto s ich vysídlením ani nepočítali.

V južných okresoch stredného a východného Slovenska OÚ už nepočítal s takým rozsiahlym vysídlením, ako na juhozápadnom Slovensku. V týchto regiónoch naplánoval vysídlenie obyvateľov tých miest, ktoré sa pokladali za regionálne centrá (Šahy, Lučenec, Rimavská Sobota, Tornaľa, Rožňava, Moldava nad Bodvou, Košice, Kráľovský Chlmec a Veľké Kapušany) a obyvateľov obcí, ktoré ich spájali s maďarským etnickým územím alebo maďarskou štátnou hranicou, aby tieto mestá boli v budúcnosti obklúčené slovenskými obcami.

Takto sa dostali medzi inými do menného zoznamu určených na vysídlenie v rámci paritnej výmeny maďarskí obyvatelia obcí okolo Šiah (napr. Preseľany nad Ipľom, Hrkovce, Chrovatice, Stredné Turovce, Tešmák, Veľká Ves nad Ipľom); obcí na juh a východ od Lučenca (Trenč, Veľká nad Ipľom, Jelšovec, Kalonda, Mikušovce, Holiša, Bolkovce, Nitra nad Ipľom, Pinciná, Veľké Dravce); obcí v okolí Rimavskej Soboty a obcí spájajúce mesto s maďarskou hranicou (Padarovce, Nižná Pokoradz, Zacharovce, Rimavské Janovce, Mojín, Gemerček, Hodejovec, Pavlovce, Šimonovce, Rimavská Seč, Číž); obcí v okolí Tornale (Gemerská Panica, Otročok, Žiar, Vyšná Kaloša, Figa, Stránska, Včelince, Štrkovec, Riečka); ďalej skoro všetci obyvatelia obcí pohraničného regiónu na juh od Moldavy nad Bodvou a Košíc (Janík, Rešica, Buzica, Komárovce, Nižný Lánec, Vyšný Lánec, Chym, Perín, Veľká Ida, Seňa, Milhost). V Medzibodroží mali byť

vysídlení obyvatelia Kráľovského Chlmca a obcí v západnej časti regiónu (Borša, Veľká Bara, Malá Bara, Černochovej, Ladmovce, Viničky, Klin nad Bodrogom, Streda nad Bodrogom, Svätá Mária, Nová Vieska pri Bodrogu, Svätuše), v okrese Veľké Kapušany okresné mesto a obec Budince.

Tabuľka 2

Prehľad Maďarov určených na presídlenie na príklade niekoľkých obcí

Obec	Obyvatelia v roku 1930	Počet a percentuálny podiel Maďarov určených na presídlenie	Podľa V. čl. Dohody		Podľa VIII. čl. Dohody		Spolu			
			%		%		%			
Celkovo	Z toho Maďari	%								
§ 1-4.	§ 5.	%								
Borša	1 097	843	76,0	426	50,5	57	2	7,0	485	57,5
Buzica	1 090	732	67,2	525	71,7	1	-	0,1	526	71,9
Dolná Seč	557	459	82,2	216	47,1	88	-	19,2	304	66,2
Gemerček	225	205	91,1	119	58,0	9	-	4,4	128	62,4
Horné Saliby	3 833	3 454	90,1	1 532	44,3	-	-	-	1 532	44,3
Klin nad Bodrogom	293	194	66,2	150	77,3	5	-	2,6	155	79,9
Neded	4 597	4 276	93,0	1 868	43,7	203	-	4,7	2 071	48,4
Nesvady	5 128	4 628	90,2	2 787	60,2	400	-	8,6	3 187	68,9
Nitra nad Ipľom	444	317	71,4	203	64,0	8	-	2,5	211	66,6
Perín	1 290	919	71,2	823	89,5	4	-	0,4	827	90,0
Pinciná	482	379	78,6	209	55,1	-	-	-	209	55,1
Stránska	363	327	90,1	150	45,9	59	-	18,0	209	63,9
Tekovské Lužany	2 853	2 301	80,7	945	41,1	325	-	14,1	1 270	55,2
Veľká Paka	806	782	97,0	419	53,6	6	-	0,8	425	54,3
Zacharovce	358	312	87,1	229	73,4	16	5	6,7	250	80,1

Z menných zoznamov osôb určených na presídlenie do Maďarska vyplýva, že československá strana chcela viaceré rozhodnutia Dohody o výmene obyvateľstva obísť. Nezhoduje sa už ani počet osôb, určených na výmenu podľa V. článku Dohody. Kým sa na presídlenie z Maďarska podľa údajov z 27. júna 1946 prihlásilo 97 610 Slovákov, československé úrady chceli zo Slovenska vystať 106 398 (resp. 105 047) Maďarov, čiže počet Maďarov určených na presídlenie v rámci paritnej výmeny o 10% prekročil počet Slovákov, ktorí sa chceli presídliť z Maďarska na Slovensko.

Ešte väčšie rozhorčenie vyvolalo v Maďarsku a medzi Maďarmi na Slovensku počet tých Maďarov, ktorých určili na presídlenie podľa VIII. článku Dohody ako tzv. veľkých vojnových previnilcov. Bolo ich viac ako 23 tisíc, spolu s rodinnými príslušníkmi 73.187 osôb. Určenie takého veľkého počtu „vojnových previnilcov“ umožnil československým úradom nepresne skoncipovaný VIII. článok Dohody o výmene obyvateľstva, ktorý nestanovil maximálny počet tzv. veľkých vojnových previnilcov, ktorých mohlo Československo nad rámec paritnej výmeny jednostranne presídliť do Maďarska a taktiež neurčil posledný termín vynesenia právoplatného rozsudku.

To všetko zapríčinilo, že slovenské ľudové sudy - ktoré dostali príkaz na odsúdenie čím viac osôb maďarskej národnosti - obvinili a odsúdili tisíce Maďarov, často iba za to, že boli členmi maďarských politických strán alebo iných maďarských organizácií alebo sa v roku 1938 zúčastnili osláv príchodu maďarského vojska do ich obce. Napriek tomu, že slovenským ľudovým súdom, ktoré fungovali do 31.

decembra 1947, sa podarilo aj tak odsúdiť iba 4812 Maďarov,^[30] slovenské presídľovacie orgány už v lete 1946 sa cítili byť oprávnení na to, aby sa pokúsili jednostranne presídliť do Maďarska niekoľko desiatok tisíc Maďarov ako „vojnových previnilcov“.

Kým Maďarov určených na presídlenie v rámci paritnej výmeny vyberali výlučne z maďarských miest a obcí južného Slovenska, do menných zoznamov tzv. vojnových previnilcov sa už vo veľkom počte dostali aj maďarskí obyvatelia okresov s malým počtom maďarských obcí, ako aj Maďari žijúci v slovenskom prostredí, hlavne v mestách stredného a severného Slovenska. Z menných zoznamov je zrejmé, že vysídlenie plánované pod zámienkou vojnového previnenia nemalo za cieľ presídlenie ozajstných vojnových previnilcov, ale zvýšenie počtu Maďarov, ktorých by bolo možné presídliť do Maďarska.

Mapa 2

Plánované presídlenia podľa V. a VIII. článku Dohody o výmene obyvateľstva

Dokonca sa na zoznam „vojnových previnilcov“ aj na južnom Slovensku dostalo často celé obyvateľstvo mnohých maďarských obcí alebo regiónov (aj takých, ktoré paritná výmena mala úplne obísť), aby sa aj tým zvýšil počet obcí, ktoré by sa dali osídliť slovenským obyvateľstvom. Charakteristickým príkladom toho sú obce tzv. Medzičiližia na Žitnom ostrove, na väčšinu ktorých sa paritná výmena vôbec nemala vzťahovať, avšak do zoznamu „vojnových previnilcov“ boli zaradení skoro všetci ich maďarskí obyvatelia.

Tabuľka 3

Prehľad počtu osôb maďarskej národnosti určených na presídlenie z obcí Medzičiližia

Obec	Obyvatelia v roku 1930	Počet a percentuálny podiel Maďarov určených na presídlenie	Podľa V. čl. Dohody		Podľa VIII. čl. Dohody		Spolu			
			%	%	%	%		%		
Celkovo	Z toho Maďari	%								
§ 1-4.	§ 5.	%								
Baloň	694	663	95,6	-	-	698	-	105,3	698	105,3
Čiližská Radvaň	1 031	797	77,3	275	34,5	691	-	86,7	966	121,2
Ključovec	403	392	97,3	-	-	368	-	93,9	368	93,9
Medvedov	730	692	94,8	215	31,1	431	-	62,3	646	93,3
Pataš	932	720	77,3	-	-	600	-	83,3	600	83,3
Sap	678	652	96,2	-	-	593	-	90,9	593	90,9
Topolovec	707	695	98,3	-	-	424	-	61,0	424	61,0

Podobným príkladom boli štyri maďarské obce na okolí Nitry, patriace do okresu Zlaté Moravce. Z titulu vojnového previnenia sa v nich počítalo s vysídlením nepomerne veľkej časti maďarského obyvateľstva, kým ostatné obce maďarského jazykového ostrova, patriace do okresu Nitra, vysídlenie na základe VIII. článku Dohody – podobne paritnej výmene – malo úplne obísť.^[31]

Tabuľka 4

Prehľad počtu osôb maďarskej národnosti určených na presídlenie z obcí okresu Zlaté Moravce

Obec	Obyvatelia v roku 1930	Počet a percentuálny podiel Maďarov určených na presídlenie	Podľa V. čl. Dohody		Podľa VIII. čl. Dohody		Spolu			
				%		%		%		
Celkovo	Z toho Maďari	%								
§ 1-4.	§ 5.	%								
Jelenec	1 309	843	64,4	-	-	792	-	93,9	792	93,9
Kolíňany	1 017	714	70,2	-	-	561	-	78,8	561	78,8
Ladice	897	746	83,2	-	-	822	-	110,2	822	110,2
Žirany	1 029	951	92,4	-	-	487	-	51,2	487	51,2

Podľa predstáv Osídľovacieho úradu pre Slovensko výmena obyvateľstva sa mala začať už koncom septembra 1946. Predstavitelia OÚ najprv 12., potom 14. septembra vyhladali Úrad zmocnenca pre hájenie záujmov maďarských presťahovalcov v Bratislave, aby odovzdali zmocnencovi maďarskej vlády Ferencovi Wagnerovi zoznamy osôb pre prvé štyri transporty, ale transportné listiny zamestnanci úradu neboli ochotní prevziať.[32] Maďarská vláda totiž už pred odovzdaním menných zoznamov osôb určených na presídlenie, ako aj na nasledujúcich rokovaniach neustále upozorňovala československú stranu, že kvôli početným diskutabilným rozhodnutiam Dohody a hlavne kvôli masovému obvineniu a odsúdeniu Maďarov na Slovensku a ich zaradeniu medzi presídľencov pod zámienkou vojnového previnenia, nesúhlasí so začatím výmeny obyvateľstva. Maďarská strana na rokovaniach o vyriešenie diskutabilných otázok stanovila prvoradou podmienkou prevzatia tzv. vojnových previnilcov právoplatný rozsudok vyneseny do vypršania pôvodnej účinnosti nariadenia SNR o ľudovom súdnictve, t. j. do 15. mája 1946 a aby ich počet neprevýšil 999 osôb.[33]

Maďarskú vládu na začatie výmeny obyvateľstva napokon donútila ďalšia vlna deportácií maďarského obyvateľstva do Čiech, ktoré sa uskutočnili medzi novembrom 1946 a februárom 1947 s použitím ozbrojených vojenských síl. V rámci akcie za neľudských podmienok odsunuli zo Slovenska do českých krajov celkovo 41 666 osôb maďarskej národnosti.[34]

Výsledky výmeny obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom

Výmena obyvateľstva, zahájená v apríli 1947, trvala do decembra 1948. Podľa konečnej správy o činnosti Československej presídľovacej komisie zo dňa 20. januára 1949 výmennými transportmi (podľa V. článku Dohody) presídľili do Maďarska 45 475 osôb, ako vojnových previnilcov (podľa VIII. článku Dohody) 2 905 osôb, tzv. režimistickými transportmi[35] 1 032 osôb, z Rusoviec 75 osôb, ďalších 6 000 osôb údajne odišlo dobrovoľne. Tak v rámci výmeny obyvateľstva bolo presídlených do Maďarska spolu 55 487 osôb maďarskej národnosti. Okrem nich ďalších 1 083 osôb odišlo na základe rozhodnutia československo-maďarskej Zmiešanej komisie (ZK) č. 47 a 33 090 osôb podľa rozhodnutia č. 60.[36] Celkovo bolo teda z Československa do Maďarska vysídlených, resp. sa presídľilo 89 660 osôb maďarskej národnosti.

Z Maďarska do Československa sa výmennými a režimistickými transportmi presídľilo spolu 59 774 Slovákov, ďalších 7 783 odišlo z Maďarska na základe rozhodnutia ZK č. 47 a 4 230 osôb podľa rozhodnutia č. 60, celkovo teda z Maďarska do Československa sa presťahovalo 71 787 Slovákov.[37]

O niečo odlišné údaje sa nachádzajú v konečnej správe Maďarskej presídľovacej komisie zo dňa 27. januára 1949. Podľa toho sa z Československa do Maďarska výmennými transportmi presídľili 46 316 osôb, ako „vojnových previnilcov“ 3 211 osôb, režimistickými transportmi 983 osôb, v rámci výmeny obyvateľstva vysídľili teda do Maďarska 50 510 osôb maďarskej národnosti. Ďalších 35 045 osôb odišlo na základe rozhodnutia ZK č. 60 a 1 284 osôb opustilo Československo na základe rozhodnutia č. 47. Z Československa do Maďarska bolo teda vysídlených celkovo 87 839 Maďarov.

Z Maďarska do Československa sa oproti tomu presťahovalo výmennými transportmi 58 718 osôb, režimistickými transportmi 1 092 osôb, v rámci výmeny obyvateľstva sa teda dobrovoľne presídľilo do Československa 59 810 Slovákov. Okrem nich odišlo z Maďarska 9 414 osôb podľa rozhodnutia ZK č. 60 a 1 991 podľa rozhodnutia č. 47, počet Slovákov, ktorí sa do Československa presťahovali bol teda celkovo 71 215.[38]

Napriek tomu, že sa výmena obyvateľstva nerealizovala v takých rozmeroch, ako si to Československo predstavovalo - neuskutočnilo sa medzi inými jednostranné presídlenie niekoľko desiatok tisíc Maďarov z titulu vojnového previnenia - vysídlenie zhruba 15% maďarskej menšiny a osídlenie Slovákov v najviac dotknutých regiónoch (predovšetkým na južnom Pohroní v okolí Levíc, v západnej časti Žitného ostrova, pri dolnom toku Váhu, v oblasti medzi Komárnom a Novými Zámkami, v menšom rozsahu na Gemeri) zapríčinilo výraznú zmenu etnického zloženia mnohých miest a obcí na južnom pohraničí Slovenska.

The Czechoslovak-Hungarian population exchange and the list of names of Hungarians living in Slovakia assigned for re-settlement

The London Czechoslovak emigration led by Edvard Beneš led in 1941 to that conviction that it is necessary to resettle the German and Hungarian population from the after the war to be renewed Czechoslovakia and the country borders are to be changed to ethnic borders.

The population exchange that began in 1947 - with longer or shorter interruptions - lasted to December 1948, and from Czechoslovakia 89 660 Hungarians be re-settled, and/or settled voluntarily or forcefully to Hungary.

In contrary to the exchange transports and regime transports, and/or on the basis of the decision No. 48 and 60 of the Czechoslovak-Hungarian Joint Committee that was in charge of the population exchange a total of 71 787 Slovaks arrived from Hungary to Czechoslovakia.

Therefore, the population exchange was not executed in the extent planned by Czechoslovakia - it did not succeed to settle the "war criminals" as it was planned - the settlement of almost fifteen percent of Hungarians living in Slovakia in the most concerned regions (mainly in the regions by the river of Hron and Váh, in Upper Žitný ostrov, Komárno and Nové Zámky, in a smaller extent in Gemer), still it resulted extensive change of the ethnical compositions of a lot of before homogenous Hungarian territories.

[1] Napr. BALOGH, Sándor. *Az 1946. február 27-i magyar-csehszlovák lakosságcsere-egyezmény. Történelmi Szemle*, 1979/1, s. 59-87; BOBÁK, Ján. *Výmena obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom (1946 - 1948)*. In: BIELIK, František - BALÁŽ, Claude (Eds.). *Slováci v zahraničí*. 8. zv. Martin : Matica slovenská, 1982, s. 70-89; SZABÓ, Károly. *A magyar-csehszlovák lakosságcsere története dióhéjban*. In: VERES, Géza (Ed.). *Új Minden Gyűjtemény*. 10. zv. Bratislava : Madách, 1993, s. 95-112; ŠUTAJ, Štefan. *Maďarská menšina na Slovensku v rokoch 1945 - 1948*. Bratislava : Veda, 1993; BOBÁK, Ján. *Maďarská otázka v Česko-Slovensku (1944 - 1948)*. Martin : Matica slovenská, 1996; KUGLER, József. *Lakosságcsere a Délkelet-Alföldön*. Budapest : Osiris-MTA Kisebbségkutató Műhely, 2000; VADKERTY, Katalin. *Maďarská otázka v Československu 1945-1948*. Bratislava : Kalligram, 2002; LÁSZLÓ, Péter. *Fehérlaposok. Adalékok a magyar - csehszlovák lakosságcsere történetéhez*. Bonyhád, 2003; MOLNÁR, Imre - SZARKA, László (Eds.): *Otthonatlan emlékezet. Emlékkönyv a csehszlovák-magyar lakosságcsere 60. évfordulójára*. Komárom : MTA Kisebbségkutató Intézet - Kecskés László Társaság, 2007.

[2] SZARKA, László. *A kollektív bűnösség elve a szlovákiai magyar kisebbséget sújtó jogszabályokban 1944 és 1949 között*. In: SZARKA, László (Ed.). *Jogfosztó jogszabályok Csehszlovákiában 1944-1949. Elnöki dekrétumok, törvények, rendeletek, szerződések*. Komárom : MTA Etnikai-nemzeti Kisebbségkutató Intézet-Kecskés László Társaság, 2005. s. 13.

[3] Porovnaj: *Az 1943. decemberi Beneš-Sztálin-Molotov megbeszélések dokumentumai*. Preložil a redigoval Gulyás, László. Szeged : JATE Történész Diákkör, 1993.

[4] Text memoranda uvádza: CHURAŇ, Milan. *Postupim a Československo. Mýtus a skutočnosť*. Praha : Libri, 2001, s. 100-107.

[5] Slovenský národný archív, Bratislava (ďalej: SNA), Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska (ďalej: ÚV KSS), š. 789, Záznam o schôdzke členov ÚV KSS a komunistických členov SNR, konanej dňa 13.

apríla 1945 v Ústr. sekretariáte KSS.

[6] SNA, Úrad Predsedníctva Slovenskej národnej rady (ďalej: ÚP SNR), inv. č. 2, Zápisnica zo zasadnutia pléna SNR zo dňa 25. mája 1945, s. 11.

[7] SNA, ÚV KSS, š. 789, Záznam o zasadnutí rozšíreného Predsedníctva KSS, konanom dňa 16. 6. 1945.

[8] *Demokratická strana a problémy dneška*. Turčiansky Svätý Martin : Ústredný sekretariát Demokratickej strany, 1945, s. 6-11.

[9] Porovnaj: SZARKA, László. A csehszlovákiai magyar kisebbség felszámolását célzó dekrétumok és rendeletek. In: POPÉLY, Árpád - ŠUTAJ, Štefan - SZARKA, László (Eds.). *Beneš-dekrétumok és a magyar kérdés 1945-1948. Történeti háttér, dokumentumok és jogszabályok*. Máriabesnyő-Gödöllő : Attraktor, 2007, s. 20.

[10] Návrh Šrobára uvádza: ŠUTAJ, Š. *Maďarská menšina...*, s. 181 - 183; v maďarskom preklade: VADKERTY, Katalyn. *A deportálások. A szlovákiai magyarok csehországi kényszerközmunkája 1945 - 1948 között*. Bratislava : Kalligram, 1996, s. 151-153.

[11] SNA, ÚP SNR, š. 283, Návrhy na revíziu a novú územnú úpravu československo-maďarských hraníc a na repatriovanie Slovákov z Maďarska, Juhoslávie, Rumunska a Rakúska výmenou za maďarské obyvateľstvo zo Slovenska.

[12] Podľa československých údajov do 1. júla 1945 muselo opustiť územie Slovenska 31 780 Maďarov. (Porovnaj: JABLONICKÝ, Jozef. *Slovensko na prelome*. Bratislava : Vydavateľstvo politickej literatúry, 1965, s. 398.)

[13] Nótu uvádza: CHURANĽ, M. *Postupim a Československo...*, s. 109-110.

[14] *Foreign Relations of the United States 1945*. Vol. 2/1960, s. 1269-1270.

[15] VADKERTY, K. *A deportálások...*, s. 11-16; ŠUTAJ, Štefan. *Nútené presídlenie Maďarov do Čiech*. Prešov : Universum, 2005, s. 20-29.

[16] Magyar Országos Levéltár, Budapest (Maďarský krajinský archív; ďalej: MOL), Külügyminisztérium (Ministerstvo zahraničných vecí; ďalej: KÜM), XIX-J-1-a, Béke-előkészítő Osztály, kart. 42, A prágai tárgyalások ki nem javított jegyzőkönyve; š. 43, A második prágai tárgyalások jegyzőkönyvei.

[17] § 1-4. nariadenia SNR č. 33/1945 z 15. mája 1945 upravovali potrestanie fašistických okupantov, domácich zradcov, kolaborantov a zradcov Slovenského národného povstania, § 5. previnilcov fašistického režimu (*Sbierka nariadení Slovenskej národnej rady*. Ročník 1945, čiastka 6., s. 42-46). Osoby, ktoré boli určené na presídlenie za trestné činy podľa § 1-4., nazvali neskoršie veľkými vojnovými previnilcami, ktoré boli určené na presídlenie za trestné činy na základe § 5., malými vojnovými previnilcami.

[18] *Sbírka zákonů a nařízení republiky Československé*. Roč. 1946, čiastka 60, s. 1027-1035.

[19] SNA, ÚP SNR, š. 311, Konečná správa o činnosti ČSPK v Maďarsku 1946 - 1948. (Po neskoršom upresnení zoznamu počet Slovákov, ktorí sa prihlásili na presídlenie, činil 95 421 osôb.)

[20] Osídľovací úrad pre Slovensko so sídlom v Bratislave, vznikol na základe dekrétu Edvarda Beneša č. 27/1945 zo dňa 17. júla 1945.

[21] SNA, ÚV KSS, š. 2194, 516/1.

[22] SNA, ÚP SNR, š. 3, Zápisnica zasadnutia Predsedníctva SNR zo dňa 18. marca 1946.

[23] SNA, f. Reslovakizačná komisia, š. 49, Výmena obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom, nástin ideového plánu.

[24] *Čas*, 28. august 1946, Ktorí Maďari budú vysídlení. Maďarská vláda dostala zoznam Maďarov, ktorých vysídli československá vláda, s. 1.

[25] MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TÜK - Csehszlovákia, š. 57; Magyar Áttelepítési Kormánybiztosság (Maďarská presídľovacia komisia; ďalej: MÁK), XIX-A-15-d, š. 117, Kimutatás a lakosságcsere egyezmény alapján áttelepítésre kijelölt személyekről. Számszerinti járási kimutatás (porovnaj KUGLER, J. *Lakosságcsere a Délkelet...*, s. 187; SZABÓ, K. *A magyar-csehszlovák lakosságcsere...*, s. 103; JANICS, Kálmán. *A hontalanság évei. A szlovákiai magyar kisebbség a második világháború után 1945 - 1948*. München : Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, 1979, s. 186-187.).

[26] Pri poslednom predvojnovom sčítaní ľudu v r. 1930 na vtedajšom území Slovenska sa k maďarskej národnosti prihlásilo 592 337 osôb, t. j. 17,8% celového počtu obyvateľstva.

[27] SNA, Úrad predsedníctva Zboru povereníkov, š. 12, Zasadnutie Zboru povereníkov dňa 24. 9. 1946 (porovnaj BOBÁK, J. *Maďarská otázka...*, s. 87).

[28] Prameň: MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TÜK - Csehszlovákia, š. 57; MÁK, XIX-A-15-d, š. 117, Kimutatás a lakosságcsere egyezmény alapján Csehszlovákiából áttelepítésre kijelölt személyekről. Számszerinti járási kimutatás.

[29] MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TÜK - Csehszlovákia, š. 57, A lakosságcsere egyezmény alapján Csehszlovákiából áttelepítésre kijelölt személyekről számszerinti kimutatás.

[30] RAŠLA, Anton. *Ludové súdy v Československu po II. svetovej vojne ako forma mimoriadneho súdnictva*. Bratislava : Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, 1969, s. 153.

[31] MOL, MÁK, XIX-A-15-d, š. 80-101. (Menné zoznamy Maďarov určených na presídlenie do Maďarska sú sprístupnené na webovej stránke Fórum inštitútu pre výskum menšín: www.foruminst.sk)

[32] MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TÜK - Csehszlovákia, š. 34, 2458-pol/1946 a 2459-pol/1946, Az áttelepülők első csoportjait tartalmazó névsor átadásának kísérlete.

[33] MOL, KÜM, XIX-J-1-a, Béke-előkészítő Osztály, š. 43, 2078/pol-1946; MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TÜK - Csehszlovákia, š. 33, 3209pol/1946, Párizsi tárgyalások a lakosságcsere-egyezményről.

[34] ŠUTAĽ, Š. *Nútené presídlenie...*, s. 66.

[35] Presídlenie tzv. režimistov regulovalo rozhodnutie československo-maďarskej Zmiešanej komisie č.

57 z 2. októbra 1948, ktoré umožnilo presídlenie aj tých osôb, ktoré pôvodne neboli určené na vysídlenie, resp. sa na presídlenie neprihlásili.

[36] Rozhodnutie Zmiešanej komisie č. 47 zo 16. októbra 1947 regulovalo započítanie tých osôb do výmennej kvóty, ktorých určili na vysídlenie, resp. ktoré sa na presídlenie prihlásili, neboli však presídlené výmennými transportmi, ale presídlili sa do druhého štátu iným spôsobom. Rozhodnutie č. 60 z 2. decembra 1948 riešilo otázku započítania tých osôb, ktoré sa presťahovali alebo ušli do druhého štátu už pred uzavretím Dohody.

[37] SNA, ÚP SNR, š. 311, Konečná správa o činnosti ČSPK v Maďarsku 1946 - 1948.

[38] MOL, KÜM, XIX-J-1-j, TŰK - Csehszlovákia, š. 53, 1691/pol-1949, Az áttelepítés befejezéséről szóló statisztika.